

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 130g/2023

privind excepția de neconstituționalitate a articolului 144 alin. (4) din Legea
insolvabilității nr. 149 din 29 iunie 2012

*(examinarea contestației atunci când se constată existența
unui litigiu de drept [2])*

CHIȘINĂU
12 decembrie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
nei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Dina Musteața, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 13 mai 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 12 decembrie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 144 alin. (4) din Legea insolvențității nr. 149 din 29 iunie 2012, ridicată de dl Veaceslav Timotin, administrator al insolvențității, în dosarul nr. 2i-6/2020, pendinte la Judecătoria Strășeni, sediul central.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de dna judecător Iana Talmaci, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Pe rolul Judecătoriei Strășeni se află cauza de insolvențitate în privința debitorului SA „Cariera Micăuți”.

4. Pe parcursul procesului de insolvențitate mai mulți creditorii au formulat cereri de validare a creanțelor față de debitor. Administratorul insolvențității nu a admis spre validare creanțele formulate, invocând prevederile articolului 144 alin. (4) din Legea contestată.

5. La 16 martie 2023, dl Veaceslav Timotin, administrator al insolvențității, a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 144 alin. (4) din Legea insolvențității.

6. Prin Încheierea din 19 aprilie 2023, Judecătoria Strășeni a admis cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

7. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreptă și prealabilă despăgubire.

[...]”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

8. Prevederile relevante ale Legii insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012 sunt următoarele:

Articolul 144

Creanțele contestate

„(1) Debitorul și creditorii pot să formuleze contestații cu privire la creanțele și la drepturile de preferință neadmise sau trecute integral sau parțial de administratorul insolvenței/lichidatorul în tabelul definitiv.

(2) Contestațiile se depun la instanța de insolvență în termenul prevăzut la art. 143 alin.(6). Contestațiile înaintate după acest termen se declară tardive și se restituie fără a fi examinate.

(3) Instanța de insolvență soluționează contestațiile în ședință de validare sau în cadrul unei alte ședințe speciale, cu citarea contestatorului, a creditorului care deține creanța contestată, dacă acesta nu este chiar contestatorul, a administratorului insolvenței/lichidatorului și a oricărei alte părți interesate, după caz.

(4) **Dacă la examinarea contestației se constată existența unui litigiu de drept, instanța de insolvență admite contestația printr-o încheiere motivată, care poate fi atacată cu recurs de către creditorul a cărui creanță nu a fost validată. În acest caz, creanța se radiază din tabel, iar creditorul a cărui creanță nu a fost validată este în drept să intenteze proces separat de confirmare a creanței sau de preluare a procesului pendinte. Creanțele față de care au fost admise contestațiile se iau în calcul la elaborarea planului de distribuire intermediară prin rezervarea lor din masa debitoare, în condițiile stabilite la art.152.**

[...]”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

9. Autorul excepției menționează că norma contestată nu oferă suficiente garanții pentru debitor în cazul în care creanța este radiată. De asemenea, articolul 144 alin. (4) nu stabilește criterii clare și obiective pentru admiterea sau respingerea contestației, lăsând la latitudinea instanței de insolvabilitate să decidă asupra validității creanțelor. Această incertitudine poate afecta dreptul la un proces echitabil pentru părțile implicate în procedurile de insolvabilitate. Astfel, debitorul și creditorii nu pot anticipa criteriile și procedura pe baza cărora instanța de insolvabilitate va examina, admite sau respinge contestațiile. Mai mult, autorul notează că textul „litigiu de drept” este unul ambiguu și imprevizibil, care poate oferi instanței o marjă largă de interpretare și acțiune, care ar conduce la decizii arbitrare, iar acest fapt ar încălca drepturile debitorului. Astfel, norma contestată ar trebui reformulată de legislator cu scopul de a introduce obligația pentru instanța de insolvabilitate de a-și motiva încheierea într-un mod clar și prin prezentarea criteriilor obiective pe baza cărora s-a luat decizia.

10. Potrivit autorului, textele contestate sunt contrare articolelor 20, 23, 46 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

11. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

12. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea insolvabilității, ține de competența Curții Constituționale.

13. Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

14. Curtea observă că obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă articolul 144 alin. (4) din Legea insolvabilității. Curtea admite că norma contestată ar putea fi aplicată la examinarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

15. Curtea constată că articolul 144 alin. (4) a mai constituit anterior obiect al controlului constituționalității prin prisma aceluiași argumente (DCC nr. 12 din 1 februarie 2022; DCC nr. 15 din 16 februarie 2023). Totuși, în jurisprudența sa, Curtea a menționat că verificarea anterioară a constituționalității normelor atacate nu constituie un impediment pentru a solicita controlul de constituționalitate al aceluiași prevederi din perspectiva altor critici de neconstituționalitate. Așadar, Curtea va verifica dacă sesizarea conține argumente noi sau dacă există circumstanțe de ordin general care să justifice o altă soluție privind admisibilitatea (a se vedea DCC nr. 37 din 30 martie 2021, § 20; DCC nr. 82 din 18 iulie 2023, § 34).

16. Curtea reține că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental. Curtea trebuie să analizeze, prin prisma argumentelor autorului

sesizării, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință într-un drept fundamental (a se vedea HCC nr. 16 din 20 mai 2021, § 31).

17. Curtea reține că autorul sesizării a invocat articolele 20 (*accesul liber la justiție*), 23 (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*), 46 (*dreptul la proprietate privată și protecția acesteia*) și 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) din Constituție.

18. Curtea a notat în jurisprudența sa că articolele 23 și 54 din Constituție nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție. Abia în cadrul analizei caracterului justificat al ingerinței abstracte în drepturile fundamentale garantate de Constituție Curtea poate pune în operă prevederile acestor articole (HCC nr. 8 din 5 aprilie 2022, § 26).

19. Cu privire la pretinsa încălcare a articolului 20 din Constituție, Curtea reține că acest articol îi garantează oricărei persoane dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care le violează drepturile, libertățile și interesele legitime. Condiția stabilită de articolul 20 din Constituție este ca instanța de judecată să ofere motive rezonabile în cazul în care soluționează o contestație. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a notat că obligația instanțelor judecătorești de a-și motiva deciziile reprezintă o garanție procedurală esențială în baza articolului 6 § 1 din Convenție, pentru că le demonstrează părților că argumentele lor au fost avute în vedere, pentru că le oferă posibilitatea de a formula obiecții sau de a contesta hotărârea, și servește, de asemenea, pentru prezentarea motivelor hotărârii judecătorești către public (a se vedea *Siredzhuk v. Ucraina*, 21 ianuarie 2016, § 63). Prin urmare, hotărârile instanțelor și tribunalelor ar trebui să precizeze în mod corespunzător motivele pe care se întemeiază, fără a necesita un răspuns detaliat la fiecare argument invocat de reclamant, această obligație de motivare presupune că părțile procedurilor judiciare au așteptarea să primească un răspuns precis și explicit la argumentele decisive pentru soluția procedurilor în discuție. Măsura în care se aplică această obligație de a motiva poate varia în funcție de natura deciziei și trebuie stabilită în funcție de circumstanțele cauzei (*Zayidov v. Azerbaijan (nr. 2)*, 24 martie 2022, § 91).

20. De asemenea, instanțele naționale au o marjă de apreciere la alegerea argumentelor într-un anumit caz și la acceptarea probelor prezentate de părți. Ele sunt obligate să-și justifice acțiunile, indicând motivele deciziilor lor. O decizie motivată îi oferă părții posibilitatea de a o contesta, precum și posibilitatea ca un tribunal superior să o verifice. Doar deciziile motivate fac posibilă exercitarea controlului public asupra administrării justiției (a se vedea *Suominen v. Finlanda*, 1 iulie 2003, §§ 36-37).

21. În această cauză, articolul 144 alin. (4) din Legea insolvenței prevede că, dacă la examinarea contestației se constată existența unui litigiu de drept, instanța de insolvență admite contestația printr-o încheiere motivată. Astfel, Curtea reiterează că condiția „încheiere motivată” reprezintă o garanție procedurală esențială a dreptului de acces liber la justiție (DCC nr. 15 din 16 februarie 2023, § 20). Astfel, Curtea observă că încheierea de admitere a contestației poate fi atacată cu recurs de către creditorul a cărui creanță nu a fost validată. Prin urmare, instanța de recurs deține competența de a verifica legalitatea soluției primei instanțe, reprezentând o garanție suplimentară contra arbitrarului.

22. Așadar, cerința de a motiva încheierea de admitere a contestației și posibilitatea de a o contesta cu recurs reprezintă garanții procesuale suficiente din perspectiva articolului 20 din Constituție și, prin urmare, acest articol nu este afectat (*ibidem*, §§ 22-23).

23. Cu privire la argumentul autorului că norma contestată nu stabilește criterii clare care ar permite instanței de insolvență să aprecieze dacă în legătură cu o creanță contestată există un litigiu, Curtea menționează că acest aspect ține de aplicarea legii, a cărei chestiune le revine instanțelor de judecată (*ibidem*, § 24).

24. Cu referire la incidența articolului 46 din Constituție, autorul nu a oferit argumente care să demonstreze caracterul contradictoriu al prevederilor contestate în raport cu normele constituționale. Curtea reține că simpla enumerare a normelor constituționale, în lipsa argumentelor care ar fundamenta pretinsa relație de contrarietate a dispozițiilor legale criticate față de acestea, nu poate fi considerată o critică de neconstituționalitate (a se vedea DCC nr. 46 din 1 aprilie 2021, § 16; DCC nr. 65 din 13 mai 2021, § 17).

25. Astfel, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate în discuție este una repetată și, de vreme ce nu au intervenit elemente noi care să provoace reconsiderarea jurisprudenței Curții, atât soluția, cât și considerentele menționate în DCC nr. 15 din 16 februarie 2023 rămân valabile și în prezenta cauză.

26. În acest context, Curtea subliniază că înainte de a trimite o excepție de neconstituționalitate la Curte, judecătorii de drept comun trebuie să analizeze dacă în jurisprudența Curții nu există deja sesizări similare soluționate în substanță.

27. Pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că excepția de neconstituționalitate nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 144 alin. (4) din Legea insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012, ridicată de dl Veaceslav Timotin, administrator al insolvenței, în dosarul nr. 2i-6/2020, pendinte la Judecătoria Strășeni, sediul central.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 12 decembrie 2023

DCC nr. 177

Dosarul nr. 130g/2023